

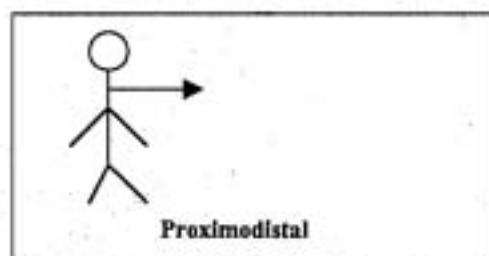
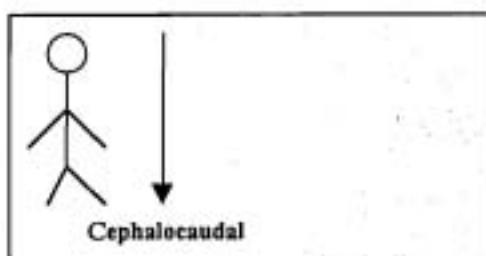
บทที่ 3

พัฒนาการของเด็กประถมศึกษา

เด็กประถมศึกษาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 6-12 ปี หากแบ่งเป็นพื้นที่ตามหลักจิตวิทยา พัฒนาการจัดเป็นวัยเด็กอนุบาล (6-10 ปี) และวัยเด็กตอนปลายหรือระยะแรกรุ่น (11-13 ปี) ในช่วงนี้จะมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายประการในตัวเด็ก เด็กแต่ละคนมี แบบแผนและลำดับขั้นของพัฒนาการที่แตกต่างกัน

หลักของพัฒนาการ

1. พัฒนาการจะเป็นไปตามแบบแผนของพัฒนาการและหลักการอันเดียวกัน ทำให้ สามารถอ่านนายได้ว่าจะเกิดพฤติกรรมที่ฐานขึ้นเมื่อใด เช่น เด็กส่วนมากจะกว่าก่อนจะ คลาน จะนั่งก่อนที่จะเขิน เดิน และวิ่ง เด็กสามารถใช้กล้ามเนื้อใหญ่ก่อนที่จะใช้กล้ามเนื้อ ยืด หรือสามารถเขียนวงกลมก่อนเขียนรูปสี่เหลี่ยมได้
2. พัฒนาการจะเริ่มจากส่วนใหญ่ไปทางล่างย่อย เช่น เด็กสามารถใช้แขนก่อนใช้ นิ้ว หรือเด็กสามารถก้มก่อนการใช้นิ้วมือหยอดคินสอได้ เป็นต้น
3. พัฒนาการมีทิศทางเฉพาะของตน พัฒนาการเริ่มจากส่วนบนลงไปส่วนล่าง (Cephalocaudal) เช่น จากหัวไปสู่ลำตัว และเท้า นอกจากรูปพัฒนาการจะเริ่มจากแกนกลาง ไปสู่ด้านซ้าย (Proximodistal) โดยพัฒนาการจะเริ่มจากแกนกลางของลำตัว ไปสู่บ่า แขน มือ ข้อมือ และนิ้วมือ เป็นต้น

4. พัฒนาการเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง พัฒนาการของเด็กในระยะหนึ่งจะเป็นรากฐานของพัฒนาการในระยะต่อไปด้วย เช่น เด็กที่ได้รับอาหารไม่เพียงพอในวัยเด็กจะมีผลให้ร่างกายและจิตใจของเด็กไม่เจริญเติบโตที่ควร บุคลิกลักษณะหรือพฤติกรรมของเด็กที่เปลี่ยนแปลงไปอาจเนื่องมาจากการได้รับความตึงเครียดจากสิ่งแวดล้อมทางบ้านอยู่เสมอ

5. พัฒนาการของเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกัน เช่น เด็กบางคนพูดช้า บางคนชัดเร็ว บางคนเดินช้า บางคนเดินเร็ว ความพร้อมในการอ่าน เขียน ที่มีความแตกต่างกันขึ้นกับความพร้อมภายใน ด้วยเด็กแต่ละคน

6. อัตราพัฒนาการของส่วนต่างๆ ในร่างกายจะแตกต่างกัน เช่น ในวัยเด็กสมองจะมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ขนาดของสมองจะมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วง 3 ปีแรก และจะเจริญถึงขีดสุดเมื่ออายุประมาณ 6-8 ปี ความคิดสร้างสรรค์และ创新能力จะมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่วนกล้ามเนื้อ แขน ขา จะมีอัตราการเจริญเติบโตที่ช้ากว่าสมอง

7. อัตราพัฒนาการในเหล่าช่วงอายุ แม้ในคนๆเดียวกัน จะต่างกัน เช่น วัยเด็กเปลี่ยนแปลงมาก วัยผู้ใหญ่เปลี่ยนแปลงช้า

8. พัฒนาการทุกด้านนี้ความสัมพันธ์และสั่งหมอกกระทำดึงกัน พัฒนาการทางร่างกายสติปัญญา จิตใจ-อารมณ์ สังคม และคุณธรรม ส่วนมีความสัมพันธ์กัน และต้องส่งเสริมให้พัฒนาไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะส่งผลให้พัฒนาการทางอารมณ์และสังคมบกพร่องได้

ธรรมชาติ ความต้องการ และความสนใจของเด็กประถมศึกษา

ธรรมชาติของเด็กประถมศึกษา (อายุ 6-12 ปี) พอกสูปได้ดังนี้ (วัฒนก้า ฉลากน้ำเงิน, 2535, 2-3)

1. เด็กเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ มีความอหังการรู้เท่านั้น ชอบสำรวจสิ่งต่างๆ รอบตัว ช่างซัก ช่างดาม เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง
2. มีความสนใจระยะสั้น ไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบมีกิจกรรมหลากหลาย ๆ อย่าง
3. เด็กเรียนรู้จากการเล่น การเล่นถือเป็นกิจกรรมความชรรนชาติของเด็กที่ทำให้

เด็กมีความสุกสนานและเกิดการเรียนรู้

4. ขอบทำงานเป็นกลุ่ม คั้นน้ำ เพื่อนจะมีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอันมาก
5. ขอบการแข่งขัน การแข่งขันจะกระตุ้นความสนใจ ทั้งนี้เพราะเด็กต้องการการยอมรับ
6. ขอบแสดงตนหรือแสดงความสามารถ เด็กจะมีความสุขถ้าได้มีโอกาสแสดงความสามารถ หรือได้รับคำยกย่อง ชื่นชม
7. ต้องการมีส่วนร่วมวางแผนและทำกิจกรรมร่วมกับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ควรเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น หรือร่วมกิจกรรมตามความถนัดและความสามารถของเด็ก จะทำให้เด็กมีความสุขและเป็นการปููกังวลความเป็นประชาธิปไตย
8. เด็กแต่ละคนมีแบบฉบับการพัฒนาความคิดรวบยอดเป็นของตนเอง เด็กแต่ละคนจะต่างกัน การปฏิบัติของผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็กซึ่งควรต่างกันด้วย
9. เด็กสนใจการอ่าน การพูด ขอบใช้ชินนาการ การอ่านมีอิทธิพลต่อนบุคลิกภาพ ใจนวนการ และความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก การพูดจะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ดีขึ้น เช่นใจความคิด ความรู้สึกคนอื่น และทำให้ผู้อื่นเข้าใจความรู้สึกเด็ก
10. ต้องการความสำเร็จและฐานะในสังคม ความต้องการนี้ผลักดันให้เด็กทำกิจกรรมหลายอย่าง พยายามที่จะทำดี หรือทำงานมาก ๆ ให้สำเร็จมากขึ้น

ความต้องการของเด็กประถมศึกษา

เด็กมีความต้องการหลักประถม หากความต้องการของเด็กไม่ได้รับการตอบสนองจะทำให้เด็กมีอารมณ์ตึงเครียดและเกิดความกังวลขึ้นมา และเกิดทัณฑิติที่ไม่ดี ความต้องการที่จำเป็นของวัยเด็กตอนกลาง (6-10 ปี) สรุปได้ดังนี้

1. ความต้องการทางกาย เช่น การนอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ อาหารที่มีคุณค่า เป็นดีน
2. ความต้องการทางด้านจิตใจ-อารมณ์ และสังคม ได้แก่
  - 2.1 ความรักและความอบอุ่น
  - 2.2 ความเป็นอิสระ และปลดปล่อย
  - 2.3 การเป็นเจ้าของ และมีเจ้าของเพื่อให้เกิดความอบอุ่นใจ

2.4 การมีเพื่อนเล่นและทำกิจกรรม

2.5 การเรียนรู้อย่างกว้างขวางทั้งหมดของและสิ่งแวดล้อม

2.6 ความสำเร็จและการยอมรับ

2.7 ความสนุกสนาน

ความต้องการที่จำเป็นของวัยเด็กตอนปฐม (11-13 ปี) สรุปได้ดังนี้

1. ความต้องการทางกาย เช่น การพักผ่อนอย่างพอเพียง อาหารที่มีคุณค่า และการเล่นกีฬาเพื่อพัฒนาทักษะ

2. ความต้องการทางจิตใจ เช่น

2.1 ความรัก ความอบอุ่น และการยอมรับเป็นสมาชิกกุํฎิ

2.2 ความอิสรภาพ เป็นตัวของตัวเอง

2.3 ความปลดปล่อย

2.4 ความเข้าใจ ความเห็นใจ ไม่ชอบการลงโทษทางกายและการวิพากษ์วิจารณ์

ในแบบเดิม

2.5 คำแนะนำและความช่วยเหลือ

2.6 การแสดงความคิดเห็นสร้างสรรค์

ความสนใจเด็กประถมศึกษา

1. การเล่นและกีฬา การเล่นจัดเป็นความสนิทสนมด้วยกันและของเด็ก นักจิตวิทยาเชื่อว่า การเล่นเป็นการบ้าบัดเด็กที่มีความบกพร่องทางอารมณ์และพฤติกรรมได้ (Play Therapy) อักษณะการเล่นของเด็กพัฒนาไปดังนี้

อายุ 6 ปี - เล่นรวมกันทั้งหญิงและชาย ชอบเล่นเป็นกุํฎิ

อายุ 7 ปี - เริ่มเล่นแยกเพศ ชอบเล่นกลางแจ้ง

อายุ 8 ปี - ชอบเล่นเป็นหมู่คณะและเล่นแยกเพศชัดเจน ชอบการแสดงละคร การออกกำลังกาย สนิทกีฬา

2. การอ่าน เด็กในวัยนี้มีความสนใจในการอ่านแยกกัน ดังนี้

อายุ 6 ปี - เริ่มอ่านหนังสือตามความสามารถของเด็ก ขึ้นอยู่กับหนังสือที่มีอยู่ และแรงกระตุ้นจากผู้ใหญ่

อายุ 7-8 ปี - ชอบอ่านเรื่อง myth และสัตว์

อายุ 9-11 ปี - ชอบอ่านเรื่อง myth กับ ต้นเด็นลีกอลบ ธรรมชาติ ความกล้าหาญ ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา เกริ่งบินและสิงประดิษฐ์ต่าง ๆ

3. การพัฒนาอุปกรณ์และอุปกรณ์

พัฒนาการของเด็กประถมศึกษา

เด็กวัยนี้เรียกว่า "วัยเรียน" (School Age) เพราะเป็นวัยที่เด็กเข้าโรงเรียน เด็กซึ่งต้องปรับตัวมากขึ้น สังคมของเด็กจะร่วงขึ้น หากเด็กได้รับการฝึกฝนในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญามาตั้งแต่เด็กปฐมวัยให้เด็กปรับตัวได้ดีขึ้น มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีทักษะคิดที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ

พัฒนาการทุกด้านของเด็กวัยนี้มีผลต่อนุกดิกภาพของเด็กโดยตรง ดังนั้น เด็กควรได้รับการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน เพื่อช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ วัยนี้จึงควรได้รับการเอาใจใส่เป็นพิเศษเข้าสู่เด็กวัยนี้ เช่นเดียวกับเด็กวัยอื่น ๆ

พัฒนาการโดยทั่วไปแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

1. พัฒนาการทางร่างกาย หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตของร่างกาย ทั้งในส่วนที่เป็นกล้ามเนื้อ โครงกระดูก และอื่น ๆ
2. พัฒนาการทางอารมณ์ หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงของอารมณ์และความเห็นชอบของการแสดงออก

3. พัฒนาการทางสังคม หมายถึง ความเจริญเติบโตของสมอง ความสามารถของเด็กในการคิดเหตุผล การคิดแก้ปัญหา รวมทั้งพัฒนาการทางภาษา

4. พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การรู้จักอุ่นร่วมกับผู้อื่น การรู้จักปรับตัว การให้ความร่วมมือ การรับฟังความคิดเห็นกันอื่น เป็นต้น

1. พัฒนาการทางร่างกาย

โดยทั่วไปแล้วสังคมจะทางกายของเด็กวัยนี้จะมีหน้าตาไม่น่ารัก ในม่านานาชาติ เห็นวัยเด็ก เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะต่าง ๆ บนใบหน้า แขนขาของเด็กจะใหญ่ เมื่อเด็กอายุ 6 ปี อัตราความเจริญเติบโตจะช้าลงกว่าเดิมเล็กน้อยแต่ก็เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ใน

ระหว่างอายุ 6-10 ปี โดยเฉลี่ย เด็กชายจะสูงกว่าเด็กหญิงเล็กน้อย แต่เมื่ออายุ 10-15 ปี เด็กหญิงจะสูงกว่าเด็กชาย ในเรื่องน้ำหนักก็เช่นเดียวกับส่วนสูง แต่ในเวลา 1 ปีต่อมา เด็กชายจะเริ่มรุคหน้าเด็กหญิงไปเรื่อยๆ จนในที่สุดก็จะใหญ่กว่าเด็กหญิง

ในด้านกระดูกและฟันนั้น เด็กหญิงอายุ 6 ปี จะมีพัฒนาการทางกระดูก เท่ากับเด็กชายอายุ 7 ปี แม้ว่าเด็กชายจะมีน้ำหนักมากกว่าเด็กหญิงก็ตาม เมื่ออายุประมาณ 6 ปี ฟันน้ำนมก็จะเริ่มหัก หินแท้ก็จะเริ่มเข็น ซึ่งควรระมัดระวังในเรื่องความสะอาดของฟัน ให้มาก

เด็กวัยนี้จะรับประทานมากทำให้มีพลังมาก ไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบทำกิจกรรม และเปลี่ยนกิจกรรมบ่อยๆ บางครั้งขาดความรอบคอบและความระมัดระวัง ทำให้ประสบอุบัติเหตุเสมอๆ พัฒนาการทางร่างกายของเด็กขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่อไปนี้

1. อาหารมีคุณภาพและปริมาณมากพอ และการพักผ่อนที่พอเพียง
2. การออกกำลังกายและการเล่น จะช่วยให้เด็กควบคุมการใช้กล้ามเนื้อ และการทรงตัวได้ดีขึ้น

ในช่วงวัยเด็กตอนปลาย (อายุ 11-13 ปี) นั้น เป็นช่วงควบคู่ระหว่างวัยเด็กกับวัยรุ่น เด็กหญิงจะเข้าสู่วัยแรกรุ่นเร็วกว่าเด็กชายประมาณ 1-2 ปี เด็กหญิงจะเป็นวัยแรกรุ่นตั้งแต่อายุ 11 ปี และ 12 ปีในเด็กชาย เด็กวัยนี้มีความเริ่มเดินไต่และ การเปลี่ยนแปลงทางประการทั้งทางร่างกายและจิตใจ เด็กเริ่มนิยมกังวลเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเพศ และการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่ซึ้งหรือเร็วกว่าเดือนรุ่นเดียวกัน ทำให้รู้สึกว่าตนเองไม่เหมือนกันเทื่อน

โรงเรียนควรช่วยส่งเสริม ดังต่อไปนี้

1. การเล่น หรือการทำกิจกรรม ควรมีระยะเวลาสั้นๆ และไม่หักโหมจนเกินไป ต้องมีกิจกรรมสลับกับการพักผ่อนให้เหมาะสม เด็กวัยนี้ต้องการทำกิจกรรมต่างๆ มาก ไม่ชอบนิ่งเฉยๆ เพราะเด็กกำลังพัฒนาความสามารถทางร่างกายให้ดีขึ้น

2. ในชั้นประถมศึกษา ต้องมีกิจกรรมต่างๆ ควรเริ่มจากกล้ามเนื้อส่วนขา เช่น แข่งขัน การทรงตัว นั่ง เดิน ลิ่น วิ่ง แล้วจึงค่อยๆ เพิ่มความละเมิดของงานมากขึ้นเพื่อให้เด็กฝึกกล้ามเนื้อขึ้น เช่น มือ นิ้วมือ ข้อมือ และการประสานงานของกล้ามเนื้อ

มือ และหัว

3. ความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายช่วงวัยเด็กตอนปลาย (11-13 ปี) มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ ดังนี้ เด็กจึงควรได้รับความช่วยเหลือให้สามารถควบคุมอารมณ์ และปรับปรุงแก้ไขตนของอยู่เสมอ

2. พัฒนาการทางอารมณ์

อารมณ์ คือ การแสดงออกของความต้องการที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน เด็กวัยนี้พร้อมที่จะเรียนรู้การควบคุมอารมณ์ และระนายาอารมณ์ในลักษณะที่สังคมยอมรับและเหมาะสมกับเพศ ไม่ใช่การจ่ายและพยายามทำในสิ่งที่เพื่อนของมารับมากที่สุด (Mussen, Conger & Kagan, 1969, 505)

เมื่อเด็กเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมจากบ้านมาสู่โรงเรียน เด็กต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ เช่น กฎ เพื่อนและสถานที่ เป็นต้น สิ่งแวดล้อมใหม่นี้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของเด็ก อ้างว่าก็ตาม เด็กที่มาจากครอบครัวที่อบอุ่นจะมีอารมณ์มั่นคง ปรับตัวได้ดี ส่วนเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีปัญหาภารกิจทางการค้าจะ

ลักษณะทางอารมณ์โดยทั่วไปรวมถึง

1. ความรัก เด็กพ่อใจที่จะได้รับความรัก คำชม ต้องการให้คนอื่นเห็นความสำคัญของตน รู้จักให้ความรัก ความสงสาร และเห็นอกเห็นใจกันอีก ตลอดจนเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกกันอีก

2. ความกลัว เด็กวัยนี้จะมีความกลัวที่สมเหตุสมผลมากที่สุด เพราะเด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญามากขึ้น ความกลัวของเด็กนี้อยู่กับสิ่งแวดล้อม คือ ผู้ใหญ่และเพื่อน เด็กจะเริ่มเปลี่ยนมากกลัวสิ่งที่เกิดขึ้นได้จริง เช่น กลัวไม่มีเพื่อน กลัวเรียนไม่เก่ง กลัวไม่มีอาหารรับประทาน เป็นต้น

3. ความอิจฉาริษยา เด็กจะแสดงออกโดยการอิจฉาเพื่อนร่วมชั้นที่ดีเด่นกว่าตนแผนการอิจฉานี้เอง อารมณ์อิจฉาแสดงออกโดยตรงโดยคำพูด เช่น ชวนทะเละ พูดงานภาษาอังกฤษ บ่นบ่น หรือแสดงออกโดยการเมินเฉยไม่ใส่ใจ วิพากษ์วิจารณ์ เป็นต้น

4. ความโกรธ คือ ความรู้สึกไม่พอใจอย่างแรง รู้สึกเกียจ หรือแค้น

การแสดงอารมณ์โดยของเด็กจะพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น เช่น จากการแสดงออกทางกาย ลงมือกระทำแท้ มาเป็นการควบคุมความรู้สึก และจัดการทางสีหน้า หรือการไม่หยุด เป็นต้น

5. ความวิตกกังวลกับภูริห์ทางหน้าตาของตน ความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และความเปลี่ยนแปลงทางเพศ (ในช่วงอายุ 11-13 ปี) ซึ่งมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ นอกจากนี้เด็กยังกังวลในเรื่องสุขภาพและความเป็นอยู่ของบุคคลในครอบครัว กลัวความผิดหวังเรื่องการเรียน และการเสียหน้าในหมู่เพื่อนค้า

พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กอาจแบ่งตามอายุได้ ดังนี้

อายุ 6 ปี - ต้องการความรักจากผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ให้ความสนใจมากกว่า คนอื่นบางครั้งจะอิจฉาและบ่นเบื้องตัว ใจต่อความรู้สึกของผู้ใหญ่ ชอบคำชมเชย เกลี้ยดการถูกตำหนิ ต้องด้านนิหลังเหตุการณ์นาน ๆ จึงหายได้ บางครั้งอึดอัด ผู้ใหญ่ปักกรอกความไวมากไปจะกลัวเป็นเด็กเจ้าอารมณ์ หรือถ้าห่อแม่บังคับมากเกินไปอาจเกิดอารมณ์เครียดได้

อายุ 7 ปี - อารมณ์ซึ้งเปลี่ยนแปลงอยู่ โกรธง่าย หายเร็ว มีความกังวลเกี่ยวกับโรงเรียน เมื่อเล่นแพ้เพื่อนหรือทำอะไรไม่ได้ดังใจจะโกรธ ร้องไห้ หรือแสดงกริยาอื่น ๆ

อายุ 8 ปี - เป็นระยะที่เด็กเริ่มแยกเพศ เด็กหญิงจะอ่อนกับเด็กหญิง เด็กชายจะเล่นกับเด็กชาย ทำให้เด็กหันมองเพศไม่ถูกกัน บังคับต่อว่ากัน ต้องการความรัก ชอบได้รับคำแนะนำ คำชี้แจงพ่อแม่ น้อยใจต่อคำวิจารณ์ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้สึกว่าตนของเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ

อายุ 9 ปี - เมื่อจากประสบการณ์มากขึ้น ทำให้เกิดอารมณ์กลัวสิ่งต่าง ๆ ที่คนไม่รู้จัก เช่น ผู้ชายกลัวกว่าเป็นผู้หญิง กลัวถูกหัวเราะเยาะ กลัวสอบตก

อายุ 10-12 ปี - มีความกังวลห่วงใยสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนอยู่ เช่น สุขภาพของตนในครอบครัว บังคับกลัวบางสิ่งที่ลึกซึ้ง เช่น ผีหรือความมืด เป็นต้น เด็กหญิงมักกลัวมากกว่าเด็กชาย

โรงเรียนควรนิเทศบทบาทในการพัฒนาอารมณ์ของเด็ก ต่อไปนี้

1. ควรแสดงความรัก และเอาใจใส่ และให้ความยุติธรรมต่อเด็กทุกคน

2. สอนให้เด็กกลัวในสิ่งที่ควรกลัว และกล้าในสิ่งที่ควรกล้า
3. สอนรับฟังความคิดเห็นของเด็ก ควรให้เด็กมีส่วนร่วมในการออกแบบเกณฑ์หรือชี้แจงให้เด็กเข้าใจก่อนนำมาใช้
4. กฎควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก
5. เปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมที่สนุกสนัค ทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง

6. เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์อย่างรุนแรง ควรได้รับการช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ

3. พัฒนาการทางสติปัญญา

พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นสิ่งที่ถูกนำไปกับพัฒนาการทางภาษาและความคิด มีอิทธิพลมากกับพัฒนาการทางภาษาจะดีขึ้น จำคำศัพท์ได้มากขึ้น ผู้คนเป็นประโยชน์ขึ้น ถูกหลักภาษามากขึ้น พัฒนาการทางภาษาของเด็กขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ ทัศนคติของพ่อแม่และลักษณะนิสัยของบุคคลในครอบครัวมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กด้วย

เด็กอายุ 6 ปี - เริ่มเข้าใจสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทั้งตัวเลข และตัวหนังสือ ยังมีช่วงความสนใจระยะสั้น มีความอหังಕู อยากเห็น ชอบซักถาม สนใจสิ่งแปลกใหม่

เด็กอายุ 7 ปี - จะมีลักษณะเด่น คือ พัฒนาการทางภาษา มีความสนใจ อหังกู อยากเห็นในสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล เช่น สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้น ได้อย่างไร ทำงานอย่างไร เป็นคนช่างสังเกตุจริงใจมากทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จ สนใจในรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ช่วงความสนใจยังสั้นอยู่ ชอบเล่นบทบาทสมมติเหมือนวัย 6 ปี เข้าใจเรื่องเวลา ระยะทาง ถูกกาลเวลา

เด็กอายุ 8 ปี - มีความอหังกูอหังกู อยากเห็น มีช่วงความสนใจนานขึ้น ฟังคำแนะนำเพื่อทำให้ดีขึ้น เข้าใจคำนี้แจงทำตามได้เป็นขั้น ๆ การสนใจการเล่นของเด็กอยู่ ระยะชาชะต่างกัน เด็กชายชอบเล่นแรง ส่วนเด็กหญิงชอบอูฐปาก พากย์ ทำอาหาร พิจิตร เป็นต้น เด็กวัยนี้เริ่มแก้ปัญหาได้ ชอบทำตัวเป็นผู้ใหญ่

เด็กอายุ 9-10 ปี - เริ่มทำงานให้ดีขึ้น ทำงานเป็นระบบบรรเบียงขั้นตอน

สามารถแก้ปัญหาได้ ขอบคือบ่ำมีเหตุผล มีความเป็นถูกให้บ่ามากขึ้น จึงไม่ชอบที่จะให้ถูกให้บ่ังคับมากเกินไป ความจัดตั้ง สนใจเลขที่เป็นใจอยู่ปัญหาในชีวิตประจำวัน

เด็กอายุ 11-13 ปี - เริ่มอธิบายสิ่งที่เป็นนานาธรรมได้ เช่น ความดี ความชั่ว สามารถมองเห็นความซัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ความสามารถทางสมองเพิ่มขึ้น เช่น การใช้เหตุผล ความจำ สมาร์ต การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ เป็นต้น มีความอ่อนไหวต่อหัวก็ตามที่เป็น ความและความจริงเกี่ยวกับตนเอง สนใจทำงานเพื่อต้นห้าความสามารถและประสบการณ์ใหม่ๆ สนใจปัญหาสังคม ขอบอภิปราย แสดงความคิดเห็น มีความคิดริเริ่ม เข้าใจเรื่องเวลา ลักษณะเดือน ปี ได้ถูกต้อง

โรงเรียนควรส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา ดังต่อไปนี้

1. ความสนใจของเด็กในวัยนี้ตอนดัน ๆ ยังสัมผัสถูก ควรกำหนดงานให้ทำที่จะท้าทาย ไม่รวมกันเป็นครั้งเดียวทั้งหมด

2. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กได้ลองมือกระทำ ปฏิบัติกิจกรรมให้เด็กได้เข้าด้วยตัวเอง ซัมผัส ด้านขวา เรียนจากประสบการณ์ตรง จากเชื้อที่เป็นของจริง จากการทดลอง ให้ลอง ลองนิปปัญหานักกับคน สื่อ และสิ่งแวดล้อม

3. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฝึกให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเอง ส่งเสริมการอ่าน ด้านกว้างจากการไปศึกษานอกห้องเรียนหรือแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก

4. พัฒนาการทางสังคม

พัฒนาการทางสังคมมีผลสืบเนื่องมาจากหลายสาเหตุ รวมทั้งพัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางสติปัญญา และอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม นั่นคือ ด้านเด็กได้รับการตอบสนองจากสังคม สิ่งแวดล้อมในทางที่ดีจะทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง รู้จักนับถือตนเอง แต่ด้านเด็กไม่พร้อมสำหรับการเผชิญปัญหาที่จะนำเสนอไปสู่ความผิดปกติทางจิตได้

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและสิ่งแวดล้อม จะทำให้เด็กอ่อนน้อมถoten ศร้านักสังคมได้ร้าหรือเร็ว พัฒนาการทางสังคมโดยทั่วไปในวัยนี้มีดังนี้

1. การปรับตัวทางสังคมของเด็ก

เด็กเริ่มเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมจากบ้านมาสู่โรงเรียน โรงเรียนซึ่งเป็น

ศูนย์กลางทางสังคมของเด็กวัยนี้ เด็กเรียนรู้บทบาท กฎเกณฑ์ต่างๆ เรียนรู้ที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อน ดังนั้น เด็กจะค่อยๆ เปิดใจจาก การเชิดชูของเป็นศูนย์กลาง (egocentric) มาเป็นการยอมรับความสำคัญของคนอื่น รู้จักพึงคนอื่นชุด เริ่มปฏิบัติตามคำสั่งครุ และสามารถทำงานร่วมกันเพื่อนๆ ได้

เด็กวัยนี้กำลังเรียนรู้และปรับตัวเตรียมเป็นผู้ใหญ่ กำลังแสวงหาความเข้มข้นและรูปแบบของหัวเรื่อง ชอบเลือกแบบพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ที่เด็กพอใจ เช่น ครู ต้องการความเป็นอิสระ ไม่ชอบถูกบังคับ ชอบค้นคว้ามากกว่าคำสั่ง สามารถร่วมกันตั้งกฎระเบียบต่างๆ ได้

2. ความสัมพันธ์กับบ้าน

โรงเรียนและกลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลสำคัญต่อบุคลิกภาพของเด็กในวัยนี้ พ่อแม่จะมีอิทธิพลต่อเด็กคล่องกว่าในระยะที่เป็นเด็กเล็ก อายุ 4-6 ปี อิทธิพลของความสัมพันธ์ทางบ้านที่มีต่อเด็กยังคงมีอยู่ กล่าวคือ ด้วยที่เด็กมีประสบการณ์ทางบ้านที่ดี ก็จะประสบความสำเร็จในการปรับตัว การเข้าสังคม และการเรียน ส่วนเด็กที่มีพื้นฐานที่ไม่ดีจากทางบ้าน ก็จะประสบปัญหาทางด้านอารมณ์ สังคม และการเรียน

ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ เด็กในวัยนี้จะยังรับความสำคัญของเพื่อน เลือกแบบเพื่อน ซึ่งบางครั้งจะขัดแย้งกับความต้องการ หรือค่านิยมของทางบ้านได้

3. ความสัมพันธ์กับเพื่อน

ในช่วงวัยประถมศึกษานี้ ความสำคัญของพ่อแม่จะเริ่มลดลง ผู้ที่เริ่มเข้ามายืนหน้าที่ในช่วงอายุ 6-9 ปี คือ ครู ด้วยความที่ถูกต้องจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ แก้ไขปรับปรุงตนเองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น แต่มีเด็กโควต์เรื่องๆ ผู้ที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ เพื่อน เด็กจะค่อยๆ เรียนรู้ที่จะเข้ากับเพื่อนให้ได้ (Constanzo, P.R. & Shaw, M.E., 1966, 967)

บุคลิกภาพของเด็กวัยนี้จะค่อยๆ สร้างขึ้นเมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ เด็กเริ่มเรียนรู้บทบาททางเพศของคน โดยเด็กจะแยกกลุ่มระหว่างเด็กชายกับเด็กหญิง และมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของความเป็นชายหรือหญิง เด็กที่ไม่เป็นที่ยอมรับของเพื่อน จะเป็นคนที่มีปมด้อย ไม่มีความสุข เก็บตัวหรือก้าวร้าว เป็นคนมองโลกในแง่ร้าย

พัฒนาการทางสังคมของเด็กประถมศึกษา อาชเบ่งออกใต้ตานช่วงอายุ ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

อายุ 6-7 ปี - เด็กวัยนี้ยังมีลักษณะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางอยู่ (egocentric) ยังคือรับ ให้ทำอะไรมักปฏิเสธ พยายามครอบครองเป็นเจ้าของสิ่งต่าง ๆ ต้องการเป็นที่หนึ่ง เมื่อแข่งขันอย่างหนาแน่น ด้านแพ้ชนะคิดว่าไม่ถูกธรรม

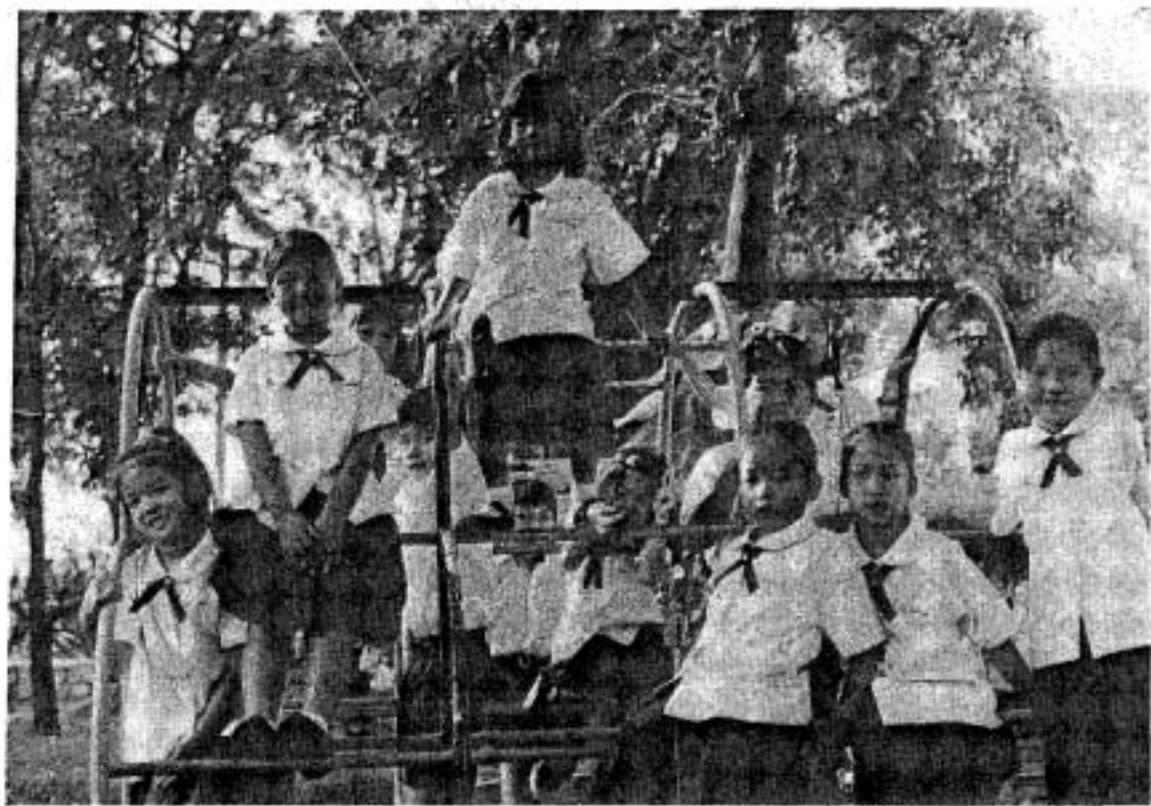
อายุ 7 ปี - การยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางจะเริ่มหายไป ขอบคิคจะไร้ที่จ่อ น้ำ เห้าอารมณ์ หลุกหลิจจ่าย ขอบอยู่คนเดียว การเล่นซึ่งไม่แยกเพศ ผู้ใหญ่ต้องเข้าใจ อคติ และใช้เหตุผลให้ความรักและความอบอุ่น

อายุ 8 ปี - จะเริ่มเข้าอกอุ่นเพื่อนโดยแยกตามลักษณะเพศ การเลือกคนเพื่อนมีแนวโน้มจะเลือกเพื่อนที่มีความใกล้ชิดกัน เช่น ชั้นเดียวกัน บ้านใกล้กัน หรือสหปัญญา ใกล้เคียงกัน เมื่อถึงสุดวัยนี้จะคิดเพื่อนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมใกล้เคียงกัน

อายุ 9 ปี - เริ่มเล่นแยกเพศ เด็กหญิงเล่นกับเด็กหญิง เด็กชายเล่นกับเด็กชาย ขอบอยู่คนเดียว เริ่มรู้สึกว่าคนเป็นผู้ใหญ่ ขอบความอิสระ สนใจสิ่งแวดล้อม

อายุ 10-13 ปี - เริ่มมองโลกในแง่ดีมากขึ้น เพื่อนมีอิทธิพลมาก เพราะกำลังเข้าสู่วัยรุ่น เริ่มนิพนธิกรรมที่เป็นของตัวเอง ตัดสินใจเอง ขอบอิสระ ขอบรับกู้ภัย และระเบียนปฏิบัติของอุ่น เช่น การชุมชน การแต่งกาย เป็นต้น เด็กหญิงและเด็กชายจะเล่นด้วยกันน้อยลง ในช่วงปลายของวัยนี้ เด็กเริ่มสนใจเพื่อนต่างเพศโดยจะแบ่งเขตสนใจเป็นกลุ่ม รวม ๆ ก่อน ต่อมาจึงเลือกสนใจเฉพาะคน

โรงเรียนควรส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม โดยระหว่างนี้ก่อว่าพัฒนาการทางสังคมของเด็กเริ่มจาก การที่เด็กยึดตัวเองเป็นสำคัญ มาสู่ห่วงของ ครู และเพื่อนตามลำดับ ควรส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มในทางที่ถูกแก้เด็ก ฝึกนิสัยรักการทำงาน หรืออยู่ร่วมกับผู้อื่น ฝึก การเป็นผู้นำและผู้ตาม รู้จักบทบาทหน้าที่ของคน รู้จักเคารพและเป็นมิตรในการอยู่ร่วมกัน ปลูกฝังให้เด็กมีความร่วมมือ ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ ความกล้า ความยุติธรรม ความเมตตา และซาบซึ้งในความงาม

ภาพที่ 1 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กในทุกๆ ด้าน

จ่าดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท

เพียเจท (Piaget) เชื่อว่าเด็กจะสร้างองค์ความรู้โดยการเรียนแบบมีส่วนร่วมและมีกระบวนการตื่อตัวรับในการเรียน (active learning) โดยผ่านการอุดชั่น (assimilation) ซึ่งมุ่งให้มีสอดคล้องกับโครงสร้าง (structure หรือ schemes) เดิมที่มีอยู่เข้าไปในความรู้เดิม หากประสบการณ์ใหม่ที่รับเข้ามามีความแตกต่างจากโครงสร้างความรู้เดิม จะต้องมีการตรวจสอบเพื่อปรับโครงสร้างความรู้เดิมที่มีอยู่ให้เป็นโครงสร้างใหม่ขึ้นมา (Accommodation) จนเหมาะสมความคิดใหม่ให้กลมกลืนกับความคิดเก่า สภาพเข่นนี้จะก่อให้เกิดความสมดุล (Equilibrium)

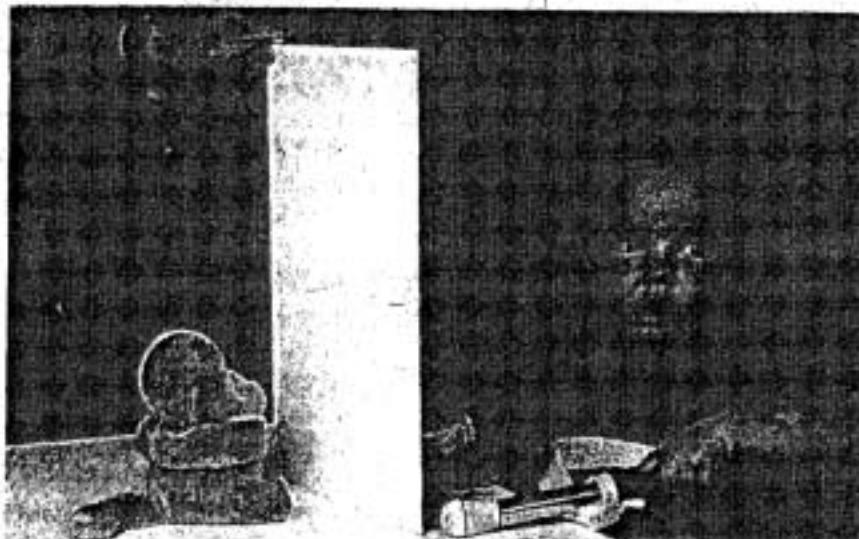
พัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจทมี 4 ขั้นด้วยกัน คือ Sensorimotor, Pre-operational, Concrete Operational and Formal Operational โดยเริ่มจากโครงสร้างของสัญลักษณ์ (Symbolic) เหลาตร (logical) และโครงสร้างแบบนามธรรม (abstract) พัฒนาการ

ทางสติปัญญาจะเป็นไปตามลำดับขั้นตอนเริ่มจากขั้นที่ 1 – ขั้นที่ 4 โดยไม่มีการข้ามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการ ซึ่งช่วงอายุที่กำหนดไว้ในแต่ละขั้นนั้นเด็กอาจพัฒนาช้าหรือเร็วกว่าช่วงอายุที่กำหนดไว้ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน

ลำดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท 4 ขั้นตอน (Bukatko & Dachler, 1992) ได้แก่

1. Sensorimotor Stage (แรกเกิด – อายุ 2 ปี) เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับประสาทสัมผัสทั้งห้าและเรียนรู้จากการลงมือกระทำ และเด็กจะเริ่มค่อย ๆ แยกตัวของเด็กจากเชิงแวดล้อมภายนอก

ลักษณะที่เด่นชัดของเด็กในวัยนี้ ในช่วงอายุ 4 เดือนขึ้นไป คือ ความคงอยู่ของวัตถุ (Object concept or object permanence) หมายถึง การที่เข้าใจว่าวัตถุนั้น ๆ ยังคงอยู่แม้จะมองไม่เห็นวัตถุ เด็กในวัยนี้ชอบเล่น จัดเรียง ทำให้รู้ว่าการไม่ปรากฏของสิ่งของเป็นเพียงชั่วคราว

ภาพที่ 2 เด็กอายุต่ำกว่า 3-4 เดือน ไม่เข้าใจเรื่องของความคงอยู่ของวัตถุ
จึงพยายามหาของที่ถูกซ่อนไว้ในตู้อย่างนั้นแล้ว

ที่มา: Bukatko, D. & Daehler, M.W. (1990, 321) *Child Development: A Topical Approach*. MA: Houghton: Mifflin.

2. Preoperational Stage (ประมาณ 2-7 ปี)

2.1 อักษรและเด่นของเด็กในวัยนี้ คือ

1. Semiotic function อักษรจะ Semiotic เป็นลักษณะที่เกี่ยวกับความสามารถทางด้านปัญญาที่ส่องสว่างให้เด็กคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีตและอนาคต และการใช้ภาษา นั้นเป็นความสามารถที่เด็กใช้สัญลักษณ์ วัสดุ หรือคำพูดแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ เช่น เด็กในวัยนี้เล่นกับไม้สักอกราวกับว่ามันเป็นรถขนต้นไม้ หรือว่าครูปู่อูกไปป่าที่เด็กได้รับเป็นของขวัญวันเกิดที่ผ่านมาแล้ว เป็นต้น

นอกจากนี้ลักษณะของ Semiotic จะเป็นพื้นฐานของการจินตนาการ การเล่นสมมติและการวางแผน ซึ่งเป็นประสาทการณ์ที่สำคัญของเด็กเล็กในช่วงอนุบาลและประถมศึกษาตอนต้น

2. อีดตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) หมายถึง การที่เด็กมองจะมาจากความคิดของตัวเอง ไม่สามารถเข้าใจความคิดของคนอื่น คิดว่าสิ่งที่ตัวเองคิดถูกต้องและเป็นไปได้ แล้วคิดว่าทุกคนจะคิดและรู้สึกเหมือนตน โดยจะเห็นได้จากการแสดงพฤติกรรมทางสังคมที่จะหักคนของเป็นหลัก ภาษาที่พูดจะเป็นแบบ Collective monologues คือ ขอบคุณกันตัวเองต่อหน้าคนอื่น เป็นการพูดที่ไม่มีการสื่อสารและไม่สนใจว่าคนอื่นจะฟังหรือไม่ พอไปชั้นอนุบาล 6-7 ปี การสื่อสารจะมีลักษณะ Social Speech ภาษาพูดมีการสื่อสารมากขึ้น

3. ความคงตัว (Conservation) หมายถึง จำนวนสิ่งของที่มีอยู่จำนวนหนึ่ง ถึงแม้จะเปลี่ยนรูปร่างไปแต่จำนวนก็ยังคงเดิม เด็กในวัยนี้ไม่เข้าใจเกี่ยวกับความคงตัว ไม่สามารถแยกปัญหาอย่างสมเหตุสมผล และขาดความยืดหยุ่นในการใช้ความคิด ดังภาพที่ 3

CONSERVATION TASK	PHASE 1	PHASE 2	PHASE 3
Number			
	"Are there the same number or a different number?"	"Now watch what I do." (Spreading)	"Are there the same number or a different number?"
Length			
	"Are they the same length or a different length?"	"Now watch what I do." (Moving)	"Are they the same length or a different length?"
Liquid Quantity			
	"Do they have the same amount of water or a different amount?"	"Now watch what I do." (Pouring)	"Do they have the same amount of water or a different amount?"
Area			
	"Do each of these two cows have the same amount of grass to eat?"	"Now watch what I do." (Spreading)	"Now does each cow have the same amount of grass to eat, or does one cow have more?"
Volume			
	"Does the water level rise equally in each glass when the two balls of clay are dropped in the water?"	"Now watch what I do." (Removing one ball of clay from water and reshaping)	"Now will the water levels rise equally, or will one rise more?"

ภาพที่ 3 แบบจัดการณ์ของ Conservation (ความคงตัว)

ใน phase ที่ 1 เด็กจะยอมรับว่า ของ 2 สิ่งเท่ากัน (ตัวเลข, ความยาว, ปริมาณของน้ำ, พื้นที่, และปริมาณ)

ใน phase ที่ 2 มีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของสิ่งของ 1 สิ่ง แต่จำนวนของคงเดิม

ใน phase ที่ 3 จะ datum เด็กว่า จำนวนสิ่งของที่มืออยู่จำนวนหนึ่งถึงแม้จะเปลี่ยนรูปร่างไป แต่จำนวนของคงเดิมหรือไม่ สำหรับเด็กที่เข้าใจเรื่องความคงตัว จะตอบว่า จำนวนจะเท่าเดิม

ที่มา: Bukatko, D. & Daehler, M.W. (1992, 323) Child Development: A Topical Approach. MA: Houghton Mifflin.

3.1 การมองจะไร้ได้เมื่อเดียว (Concentration) เช่น เด็กจะนองกว่าน้ำในภาชนะ A และ B เท่ากัน แต่ถ้าเราเทน้ำจากภาชนะ A ใส่ในภาชนะ C

A

B

C

เด็กจะนองกว่าน้ำในภาชนะ C ที่มีทรงสูงจะมีน้ำมากกว่าน้ำในภาชนะ A ซึ่งเป็นทรงเดียวกันกว้าง นั่นคือ เด็กจะมองที่ความสูงอย่างเดียว

3.2 การไม่สามารถคิดย้อนกลับได้ (A lack of reversibility) หมายถึง การที่เด็กไม่สามารถคิดภาพย้อนกลับจากการเทน้ำจากภาชนะ C ทรงสูงมาสู่ภาชนะ A ทรงเดียวกันกว้าง เพราะเด็กคิดย้อนกลับได้ เด็กจะเข้าใจว่าภาชนะในลักษณะที่ต่างกัน 2 ลักษณะนี้ จุดที่มีปริมาณเท่า ๆ กัน เหมือนที่เด็กทำในตอนแรก (เมื่อเริ่มเทน้ำไปสู่ภาชนะ A และ B ที่ขนาดและรูปทรงเดียวกัน)

3.3 การพิจารณาที่สถานภาพ (Focus on states) โดยมีได้คำนึงถึงเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นระหว่างสถานภาพนั้น ๆ ในกรณีนี้เด็กคำนึงถึงเฉพาะลักษณะของภาชนะอย่างเดียว แทนที่จะนึกถึงลำดับเหตุการณ์ หรือขั้นตอนในการเทน้ำ ทำให้เด็กไม่สามารถเข้าใจเรื่องความคงค้างได้

3. The Concrete Operational Stage (อายุประมาณ 7-11 ปี)

เด็กในวัยนี้เริ่มที่จะเข้าใจเรื่องของความคงค้าง เริ่มที่จะเข้าใจเกี่ยวกับความขาว ด้วยเลข หรือปริมาณของน้ำได้ และในที่สุดเด็กจะเข้าใจเรื่อง volume

เด็กเข้าใจเรื่องของการคิดย้อนกลับ (reversibility) สามารถนึกภาพการเทน้ำจากภาชนะ C มาสู่ภาชนะ A ได้ และอาจกล่าวได้ว่าเด็กเริ่มคิดในเชิงตรรกะวิชา นอกจากนี้ การบิดตัวของเป็นสูญเสียของขอบเขต ทำให้เด็กเข้าใจการรับรู้ ความเชื่อ ความรู้สึกของผู้อื่น

4. The Formal Operational Stage (อายุประมาณ 11-15 ปี)

เด็กเริ่มเข้าสู่พัฒนาการทางด้านคิดปัญญาขั้นสุดท้ายของพัฒนาการ ในวัย 11-15 ปี เด็กจะคิดได้อย่างมีเหตุผลและคิดในนามธรรม (abstract) รู้จักตั้งสมมติฐาน เข้าใจเรื่องเวลา สัญลักษณ์ และหดหู่ต่าง ๆ เด็กจะเข้าใจค่าดานในลักษณะที่ดูมาว่า “บิดเดี้ยกว่าคน แต่สูงกว่าอิน ตั้งนั้น ไกรสูงกว่ากัน” เป็นต้น

ลำดับขั้นการพัฒนาบุคลิกภาพของอีริกสัน (Erikson)

อีริกสัน "ได้แบ่งลำดับขั้นพัฒนาทางบุคลิกภาพไว้ 8 ขั้น ดังนี้ (Dukatko, D. & Daehler, M.W., 1990, 67)

1. Trust vs. Mistrust ความวางใจกับความไม่วางใจ อายุแรกเกิด - 1 ½ ขวบ เด็กที่ได้รับความรักการอยู่ด้วยกันให้เด็กเกิดความวางใจ มองโลกในแง่ดี แต่สำหรับเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ให้เด็กเกิดความไม่ไว้วางใจในครั้งที่ถูกทอดทิ้ง มองโลกในแง่ร้าย

2. Autonomy vs. Shame, Doubt ความเป็นอิสระเชื่อมั่นกับอาชญากรรมสับ อายุ 1 ½ - 3 ขวบ ด้านเด็กเกิดความวางใจจะทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ช่วยเหลือคนเองได้ พ่อแม่จึงควรปล่อยให้เด็กทำอะไรได้ตามตนเอง ในทางตรงข้าม การที่พ่อแม่ปักป้องถูกมากเกินไปหรือตัวเองโทษถูก ถูกจะเกิดความอาชญาและความสัมภัยมา

3. Initiative vs. Guilt ความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด อายุ 3-6 ขวบ เมื่อเด็กมีความคิดริเริ่มที่จะทำอะไร ควรปล่อยให้เด็กทำตามความคิดของเข้า การที่เด็กถูกบังคับมาก และเจ้าต้องห้ามที่ถูกใหญ่ต้องการจะทำให้ให้เด็กรู้สึกผิด เกิดความดึงเครียด วิถีกังวล เพราะธรรมชาติของเด็กจะมีความรู้สึกเช่นนี้อยู่ในตัว และในวัยนี้เด็กจะแสดงถึงความซอกจามของความเป็นเพศแห่งตน โดยเด็กชายจะสนใจแม่เป็นพิเศษ ขณะเดียวกันเด็กหญิงจะให้ความสำคัญกับพ่อเป็นพิเศษ

4. Industry vs. Inferiority อุดมสាលะกับตัวต้อย อายุ 6-11 ปี ด้านเด็กเกิดความวางใจ ความเป็นอิสระเชื่อมั่น มีความคิดริเริ่มในขั้นแรกแล้วจะทำให้เป็นกูอุดมสាលะ ยิ่งด้านเด็กได้รับแรงกระตุ้นจากผู้ใหญ่จะทำให้เด็กเป็นคนมุ่นมา อยากทำงานให้สำเร็จ ในทางตรงข้าม ด้านเด็กถูกสะกดกับพฤติกรรมอันเพียงประสงค์ต่าง ๆ กล่าวคือ เมื่อเด็กเกิดความไม่วางใจ อาชญากรรมสับ มีความรู้สึกผิด เด็กจะไม่มีความอุดมสាលะ ชีวิตล้มเหลว เรียนไม่ทันเพื่อน ทำงานเข้ากันเพื่อนไม่ได้ ปรับตัวไม่ได้ ทำให้เด็กมีปมด้อย เกิดความต่ำต้อย

5. Identity vs. Role Diffusion เอกลักษณ์กับตัวตนในบทบาทของตน อายุ 12-18 ปี เมื่อเด็กมีความอุดมสាលะเขาก็จะก้าวพบเอกลักษณ์ของตน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเอกภาพของตนด้านเด็กมีพื้นฐานที่ดีเมื่อมาโรงเรียนจะช่วยประกันประคองให้เขามี

เอกสารนี้มีผลบังคับใช้ในทุกๆ แห่งที่ไม่มีกฎหมายของตนกำหนด แต่ถ้ามีกฎหมายของตนกำหนดแล้ว ก็ให้เป็นไปตามกฎหมายของตน

6. Intimacy vs. Isolation มีเพื่อนมีความรัก กับ โศกเดียว ขาดเพื่อน ช่วงอายุ 18-30 ปี ด้านมีพัฒนาการมาคือจะเป็นคนที่มีเพื่อนฝูงมากนาก เห็นความสำคัญและคุณค่าของชีวิต ที่ ในการตระจรข้ามจะเป็นคนที่มีความอ้างว้าง โศกเดียว

7. Generativity vs. Stagnation มีชีวิตชีวา กับ เชิง เปื้อนำถกชีวิต อายุ 30-60 ปี ด้าได้รับความสำเร็จจะเป็นคนที่มีชีวิตชีวา บุคลิกภาพกระตันกระเท่ง มีครอบครัวสร้างฐานะ ในทางตรงข้ามด้วยความไม่สมหวังในเรื่องความรัก จะกลายเป็นคนที่หงุดหงิด เอาแต่ใจ คุ้นเคยความเปื้อนำ

8. Integrity vs. Despair มั่นคงสมบูรณ์กับสิ้นหวัง อายุ 60 ปีขึ้นไป เมื่อได้รับความสำเร็จ มีชีวิตชีวาและล้ำ ก็จะเกิดการพัฒนาความคิดเป็นคนดี มีศักดิ์สรรม ขอบช่วยเหลือผู้อื่น มีความมั่นคง ในทางตรงข้าม ถ้าเป็นคนที่ล้มเหลว ก็จะเกิดความสิ้นหวัง มองโลกในแง่ร้าย

การประยุกต์ใช้หลักพัฒนาการในการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ผู้อพยพกลับประเทศในคราวโภัยทางการเมือง

- 1.1 เด็กในวัยนี้จะมีความสนใจสัตว์ เมื่อเรียนมากจะอ่อนเพลีย และเกิดความเบื่อหน่าย ครูจะต้องให้เด็กได้พักน้ำใจ
  - 1.2 จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน โดยให้อาคารด้ำยเท่าไถ่สะดวก
  - 1.3 จัดบรรยายการให้เด็กรู้สึกปลอดภัยทั้งร่างกาย-จิตใจ เพราะจะนั่งกรุอ่า เกร็ยๆ ว่า crud กับเด็กมาก อร่อยคุณยายเขยขึ้นเด็ก ครูต้องคงอยู่แต่
  - 1.4 ครูต้องให้ความรัก ความสนใจ และต้องยอมรับว่าเด็กเป็นส่วนหนึ่งของห้อง การจัดกิจกรรมควรส่งเสริมความสามารถของเด็ก อาจให้เด็กแสดงผลงานหน้าชั้น ให้เด็กเก่งช่วยเด็กอ่อน และครูควรเข้าชื่อเด็กให้ได้
  - 1.5 ครูควรพยายามส่งเสริมให้เด็กมีความรู้สึกว่า เขายังเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม โดยครูอาจอนุญาตหน้าที่ให้ไปทำ

2. เพื่อจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้

- 2.1 ครูต้องรู้จักรูปแบบข้อความที่ต้องการ ความสนใจ และเข้าใจพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เด็กแสดงออก เพื่อเข้าใจถึงด้านเหตุของปัญหา และสามารถแก้ปัญหาได้
- 2.2 ครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาการด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน และเพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาไปตามศักยภาพและเป็นฐานของพัฒนาการในขั้นต่อไป
- 2.3 ครูต้องเข้าใจถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคน โดยสามารถจัดกิจกรรมที่สนองความต้องการของเด็กที่หลากหลาย จัดกิจกรรมเดียว กิจกรรมกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ เป็นต้น แต่ควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้เคลื่อนไหวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้
- 2.4 เด็กเรียนรู้ได้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม จับต้องได้ เด็กจะต้องลองมือกระทำ มีการเคลื่อนไหว ควรส่งเสริมให้เด็กได้ลองมือปฏิบัติจริง ให้ใช้ประสบการณ์ตรง (การเรียนรู้ของเด็กเริ่มจาก 3 มิติ สู่ → 2 มิติ และ → 1 มิติ)
- 2.5 ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจสิ่งแวดล้อม และได้แก้ไขปัญหา เด็กวัยนี้ กำลังอยากรู้อยากเห็น จะนั่น ครูต้องสร้างแรงจูงใจให้กับเด็กโดยใช้แรงเสริม เช่น คำชม คำชื่นชม
- 2.6 เด็กต้องการอิสระ ขณะเดียวกันเด็กก็ต้องการความช่วยเหลือ